

**Ольга Олегівна Водолазська,**  
кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної та диференціальної психології,  
Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського,  
вул. Фонтанська дорога, 4, м. Одеса, Україна

## САМООЦІНКА ТА МОТИВАЦІЯ ДОСЯГНЕНЬ ЯК ЧИННИКИ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

*У статті подано результати теоретико-емпіричного дослідження самооцінки та мотивації досягнень як чинників професійного становлення особистості майбутніх психологів. Саме уміння оцінювати себе і свої дії у виконуваній професії, ставитися до себе певним чином, надає можливості людині, яка отримує професію психолога, формувати себе як професіонала, співвідносити шляхи вирішення професійних завдань з сукупністю притаманних особистості мотивів, спрямовуючи їх на реалізацію поставленої мети. Результати проведеного емпіричного дослідження були піддані якісному та кількісному аналізу. Надані психологічні профілі стали запорукою психологічних портретів представників груп за рівнями самооцінки, мотивації досягнення успіху і мотивації уникнення невдач.*

**Ключові слова:** професійне становлення, самооцінка, мотивація досягнення успіху, мотивація уникнення невдач.

**Постановка проблеми.** У сучасних умовах соціально-економічного розвитку суспільства однією з важливих проблем людського існування є ефективність професійного становлення особистості. Досить важливі вимоги висуваються до психологів як представників суб'єкт-суб'єктних спеціальностей, яким властиве не лише змістовне оволодіння професією, а й, можливо, у більшій мірі реалізація людського потенціалу. Належність сформованої професійної самосвідомості надає можливість вибрати альтернативні сценарії подальшого професійного становлення, і не обов'язково в межах колись отриманої професії [2]. У людини, яка опановує професію психолога як другу, виникає потреба в подальшому самовизначенні та самоорганізації, які задовольняються завдяки вирішенню завдань, спрямованих на реалізацію сукупності мотивів досягнення успіху.

**Аналіз досліджень з проблеми.** У вітчизняній психологічній науці за останні роки з'явилась достатня кількість робіт, присвячених питанням професійного становлення особистості. Даний феномен можна визначити, з одного боку, як процес формування ставлення до професії, рівень емоційно-особистісного залучення до неї, з другого – накопичення досвіду практичної діяльності, професійне вдосконалення та отримання професійної майстерності. Проблему професійного становлення особистості вивчали такі автори, як Т. В. Алексеева, М. Й. Боришевський, Л. Ф. Бурлачук, Ю. М. Забродін, Є. Ф. Зеєр, О. В. Карпов, Є. О. Клімов, С. Д. Максименко, В. Ф. Моргун, В. Г. Панок, Ю. П. Поваренков, В. А. Татенко, Т. М. Тітаренко, О. П. Саннікова, М. В. Савчин, Н. В. Чепелева, Т. С. Яценко, В. Д. Шадриков та ін. У відповідності до мети дослідження ми дотримуємось напрямку досліджень Є. Ф. Зеєра, які спрямовано на вивчення професійного становлення особистості як процесу прогресивної зміни особистості під впливом соціальних дій професійної діяльності і особистісної активності, спрямова-

ної на самоставлення та самоздійснення.

Здатність особистості до самооцінювання та самоставлення – виняткове надбання людини, яка має можливість пізнавати та усвідомлювати себе як суб'єкта дій, стаючи об'єктом безпосереднього ставлення до самої себе. Підсумковим продуктом процесу самопізнання є, по-перше, динамічна система уявлень людини про себе, свої можливості, якості і місце серед інших людей (І. С. Кон, Г. В. Лозова, О. О. Реан, І. І. Чеснокова та ін.); по-друге, те, чого досягає в своєму житті людина, у вирішальній мірі залежить від розвитку мотивації досягнення, що виявляється в сукупності спонукань, які викликають активність особистості та визначають її спрямованість [4]. Феномен самооцінки особистості вивчається протягом багатьох років, але в дослідженнях як вітчизняних, так і зарубіжних вчених недостатня увага приділяється її зв'язку з мотиваційною сферою. На наш погляд, такий взаємозв'язок є запорукою активності особистості у досягненні успіхів у професійній діяльності.

У вітчизняній психології фундаментальні дослідження феномену оцінювання себе та ставлення до себе викладені у працях І. С. Кона, О. М. Леонтьєва, О. Г. Спіркіна, В. В. Століна та С. Р. Пантілеєва, С. Л. Рубінштейна, І. І. Чеснокової, К. В. Шорохової та ін. В зарубіжній психології даний феномен розглядався в працях А. Адлера, А. Бандури, Р. Бернса, І. Брандена, У. Джемса, Ф. Зімбардо, К. Левіна та ін. Вивчаючи самооцінку особистості, психологи розглядають її з різних точок зору. Так, в першу чергу розрізняють загальну й приватну самооцінку. Загальна (глобальна) самооцінка відображає рівень самоповаги, цілісне прийняття або неприйняття себе, схвалення або несхвалення, що переживає людина стосовно себе. Незважаючи на істотні розбіжності в розумінні змісту глобальної самооцінки, вона відбиває такий бік ставлення людини до себе, як її почуття «за» або «проти» себе. Це почуття характеризується відносною стійкістю, амодальністю, недиференційованістю й

мало залежить від актуального самосприйняття. При цьому почуття «за» або «проти» себе традиційно розглядається як стійка особистісна риса (властивість), що складається поступово й здобуває звичний характер [6].

У вітчизняній психології глобальна самооцінка розглядається як особливе афективне утворення особистості, що є результатом інтеграції самопізнання й емоційно-ціннісного самоставлення (І. І. Чеснокова) або загальне почуття «за» або «проти» себе як сукупність позитивних і негативних моментів самоставлення (В. В. Столін). У процесі формування глобальної самооцінки науковці виявляють такі механізми, як проєкція усвідомлюваних якостей на внутрішній еталон (М.А. Резніченко, В.Ф. Сафін); судження індивіда про себе, що належить до ступеня, у якому він або будь-які аспекти його «Я» відповідають бажаним властивостям; порівняння реального «Я» з ідеальним «Я» (Л. Я. Гозман, Ю. А. Альошина, К. Роджерс, М. Л. Раусте фон Вріхт; М. І. Швецова); відображення суб'єктом інформації про себе з погляду певної системи цінностей (Г.К. Віліцкас, Ю.Б. Гіппенрейтер); особистісне судження про власну цінність, що відбиває суб'єктивну значимість «Я» (Р. Бернс, Л.В. Бороздіна); оцінка своїх характеристик як сприятливих або перешкоджаючих самореалізації (С. Р. Пантілеев, Є. Т. Соколова, В. В. Столін); оцінка особистістю реалізації свого «Я» (В. М. Слуцький); своєї успішності (Т. Д. Корчагіна). Співвідношення між «Я-реальним» (уявленням про себе в даний момент) та «Я-ідеальним» (уявленням про те, якою людиною повинна бути) знаходить своє вираження в самооцінці [5]. Приватна самооцінка є предметом досить великої кількості теоретико-емпіричних досліджень. Дехто з авторів вивчав даний феномен через домагання суб'єкта (А. К. Єрофеев, Б. Ф. Зейгарник, Н. А. Резніченко); досліджував зв'язок самооцінки з емоційною сферою особистості (Л. В. Бороздіна, Б. Мейер, Б. Цоков). Науковці звертали увагу на співвідношення самооцінки з очікуваними результатами діяльності (Т. Н. Алексеєва), її зміну при оволодінні способами навчальної роботи (Н. А. Резніченко). В деяких роботах розглядалася кореляція показників самооцінки учнів з оцінкою вчителів, батьків, із шкільною успішністю, при цьому самооцінка визначалася як процес когнітивної та афективної оцінки індивідуумом власної персони (Е. Александровська, Ю. Піатковська). Безпосередньо для нашого дослідження є дуже важливим той факт, що, по-перше, глобальна й приватна самооцінки особистості утворюють складну систему, яка визначає характер самоставлення особистості (В. В. Столін), а по-друге, саме самооцінка детермінує досягнення мети у різних аспектах професійного становлення завдяки тісному зв'язку з якостями особистості та мотивацією досягнення (П. А. Сорокун).

Мотивація досягнення – структурне утворення, елементами якого є досягнення успіху й уникнення

невдач [4]. У свою чергу, ці елементи складаються з наступних компонентів: потреба досягнення мети і її антиципація, інструментальна активність, афективний стан, результат діяльності і ставлення до цього оточуючих (Дж. Аткинсон, Д. С. Мак-Клелланд, Х. Хекхаузен). Найбільшу значущість та інтерес для науковців представляють такі форми мотивації, які виявляються в різних формах діяльності: професійній, науковій, навчальній. Саме вони визначають творче, ініціативне ставлення до мети, впливають на характер і якість виконання праці. Одним з основних видів мотивації є мотивація досягнення, яка характеризує внутрішнє, відносно стійке прагнення до успіхів в різних видах діяльності (Ю. Б. Гіппенрейтер, О. Г. Спіркін). Першим, хто виокремив подібний вид мотивації, був Г. А. Мюррей. Саме він включив мотивацію досягнення у список потреб як «потребу досягнення». Згідно з теорією Дж. Аткинсона, всі володіють одночасно і мотивом досягнення, і мотивом уникнення невдач. І в ситуації вибору у людини виникає конфлікт між тенденцією прагнути до успіху, яка викликає дії, що ведуть до успіху, і тенденцією уникнути невдачі, яка пригнічує дії, що ведуть до невдачі. Вдосконалення моделі Дж. Аткинсона було здійснено Н. Фізером, який ввів поняття зовнішньої мотивації. Він вважав, що загальна тенденція виконати завдання є сумою результуючої тенденції прагнення до успіху й уникнення невдачі і зовнішньої мотивації виконати завдання [3].

Отже, аналіз наукових досліджень надав можливість визначити, що зазвичай особистість встановлює свій рівень домагань між дуже складними і дуже легкими життєвими та професійними завданнями і метою так, щоб зберегти на належній висоті свою самооцінку. Зазначене дозволило нам висловити припущення про взаємозв'язок самооцінки не лише з домаганнями, а й з мотивацією досягнень особистості, що може визначити траєкторію шляху професійного становлення особистості.

**Метою** нашого дослідження стало вивчення взаємозв'язку показників самооцінки, мотивації досягнення та властивостей особистості, які у своєму поєднанні стають чинниками професійного становлення особистості психолога.

**Організація та методики дослідження.** Емпіричне дослідження було організоване з метою пошуку взаємозв'язку показників самооцінки у осіб з високим рівнем мотивації досягнень та у осіб з високим рівнем мотивації уникнення невдач.

З огляду на мету та предмет дослідження була підібрана вибірка, яку склали слухачі відділення перепідготовки кадрів «Психологія» Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського. Комплексним дослідженням були охоплені 56 осіб, із них – 49 жінок та 7 чоловіків, віком 22-59 років.

Діагностування самооцінки особистості проводилось нами за допомогою методики Ч. Д. Спілбергера

«Шкала самооінки ситуативної та особистісної три-вожності» (в адаптації Ю. Л. Ханіна); особливості самоставлення особистості визначалися при застосуванні методики «Опитувальник самоставлення» В. В. Століна та С. Р. Пантілеєва. Мотивація досягнень досліджуваних вимірювалась за допомогою методики А. Мехрабіана, у модифікації М. Ш. Магомед-Емінова. Властивості особистості представників вибірки вивчалися при використанні Фрайбурзького особистісного опитувальника (FPI), модифікована форма В (Й. Фаренберг, Х. Зарга). Математико-статистична обробка отриманих даних здійснювалась методами кількісного (рангова кореляція за Спірменом в програмі SPSS, версія 13.0) та якісного аналізу.

**Результати та їх обговорення.** Результати тестування дозволили, насамперед, виділити у вибірці з 56 чоловік такі 2 групи:

– групу осіб з високим рівнем мотивації досяг-

нення успіху (19 осіб) – значення показника мотивації досягнення яких знаходяться у просторі четвертого квартиля розподілу (показник мотивації досягнення дорівнює 145-174 бали);

– групу осіб з високим рівнем мотивації уникнення невдач (18 осіб) – значення показника мотивації досягнення знаходяться у просторі першого квартиля розподілу (показник мотивації досягнення дорівнює 86-121 бали).

На рисунку 1 представлені профілі досліджуваних з високим рівнем мотивації досягнення успіху та високим рівнем мотивації уникнення невдач. Ось Х представляє собою сукупність показників самоставлення, отриману нами за допомогою діагностування самооінки та самоставлення. На осі Y розташовані значення показників самоставлення, виражені в накопичених частотах. Згідно авторам методики, середня лінія ряду проходить через позначку 50.

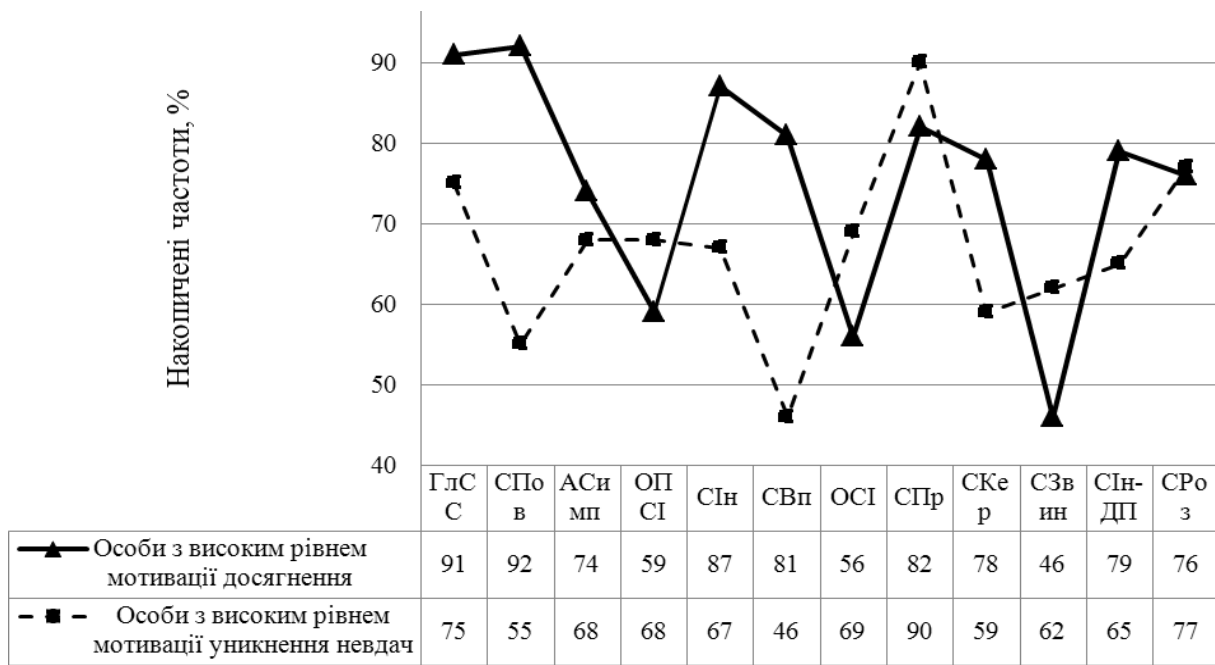


Рис. 1. Профілі самоставлення осіб з високим рівнем мотивації досягнення успіху та осіб з високим рівнем мотивації уникнення невдач.

Примітка. Показники самоставлення: ГлСС – глобальне самоставлення, СПов - самоповага, АСимп – аутосимпатія, ОПСІ – очікування позитивного ставлення від інших, СІн – самоінтерес, СВп – самовпевненість, ОСІ – очікування ставлення інших, СПр – самоприйняття, СКер – самокерівництво, СЗвин – самозвинувачення, СІн-ДП – самоінтерес (диференціальний показник), СРоз – саморозуміння.

В цілому можна відмітити, що значення показників самоставлення представників обох груп знаходяться в діапазоні 46-92%. Загалом, профілі не можна назвати однорідними. В групі з високим рівнем мотивації досягнення успіху пікових значень набувають показники глобального самоставлення та самоповаги. Найнижчого значення в даній групі набуває показник самозвинувачення. Профіль самоставлення групи з високим рівнем мотивації уникнення невдач є більш однорідним. Пікові значення співвідносяться з пока-

зником самоприйняття, а найнижчі значення відповідають показнику самовпевненості. Візуальне порівняння профілів осіб з високим рівнем мотивації досягнення успіху та високим рівнем мотивації уникнення невдач показує найбільші розбіжності в таких показниках, як самоповага, самовпевненість. Візуально відмічаються дуже близькі значення двох груп за такими показниками самоставлення: саморозуміння, самоприйняття, аутосимпатія.

Використання методики FPI допомогло визначити властивості особистості, які притаманні представникам двох груп нашої вибірки. Результати тестування за методикою FPI представлені на рис. 2.

Насамперед слід відмітити відсутність найнижчих значень в двох профілях. Отримані результати за методикою FPI знаходяться в діапазоні 3-8 стандартних балів. Привертає увагу шкала відвертості, значення якої знаходяться в межах 7-8 стандартних балів. Цей факт свідчить, що респонденти обох груп були досить відверті у дослідженні, довіряли досліднику.

Проаналізуємо кожний профіль окремо в порядку зниження значень показників.

Візуальний аналіз профілю показує, що особи з високим рівнем мотивації досягнення успіху характеризуються високим рівнем відкритості та екстраверсії,

середнім рівнем невротичності, сором'язливості, емоційної лабільності, товариськості, депресивності, врівноваженості та реактивної агресивності. Привертають увагу відносно мінімальні значення таких показників, як дратівливість та маскуліність. Значення останнього є доволі закономірним для обох груп, оскільки за статевим складом вони є повністю жіночими.

Візуальний аналіз профілю групи осіб з високим рівнем мотивації уникнення невдач показує, що цим людям притаманна виражена відвертість, середньо виражені сором'язливість, дратівливість, спонтанна агресивність, емоційна лабільність, врівноваженість. В меншій мірі у цих людей виражені такі властивості, як реактивна агресивність та товариськість.

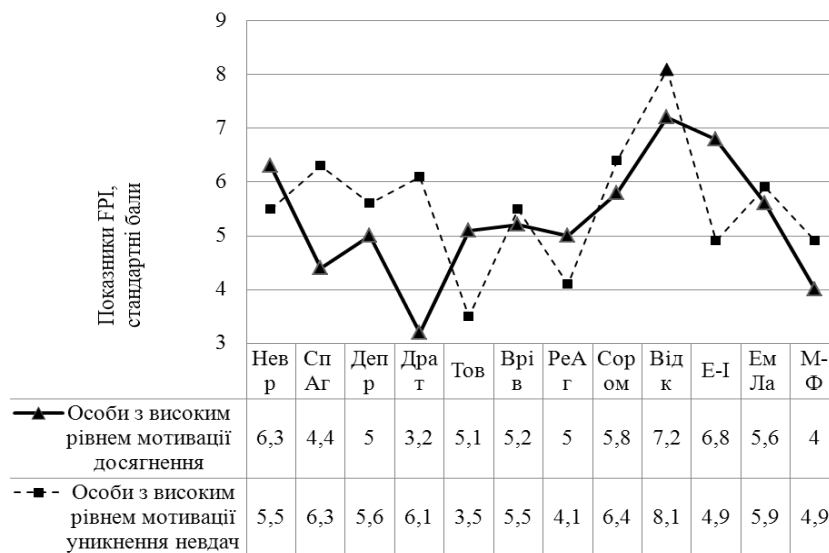


Рис. 2. Профілі властивостей особистості за методикою FPI осіб з високим рівнем мотивації досягнення успіху та осіб з високим рівнем мотивації уникнення невдачі.

Примітка. Показники властивостей особистості: Невр – невротичність, СпАг – спонтанна агресивність, Депр – депресивність, Драт – дратівливість, Тов – товариськість, Врів – врівноваженість, РеАг – реактивна агресивність, Сором – сором'язливість, Відк – відкритість, Е-І – екстраверсія-інтроверсія, ЕмЛа – емоційна лабільність, М-Ф – маскуліність-фемінність.

Візуальне порівняння профілів обох груп дозволяє відмітити наступне. В цілому профілі є подібними між собою, проте ми можемо констатувати деякі відмінності в значеннях таких показників:

– дратівливість: у осіб з високим рівнем мотивації уникнення невдач ця властивість особистості виражена доволі високо, тоді як у профілі осіб з високим рівнем мотивації досягнення успіху її значення найнижчі;

– товариськість: знаходиться на середньому рівні у осіб з високим рівнем мотивації досягнення успіху, але у осіб з високим рівнем мотивації уникнення невдачі наближується до нижньої межі середніх значень;

– спонтанна агресивність: має тенденцію до підвищення у осіб з високим рівнем мотивації уникнення невдачі;

– екстраверсія-інтроверсія: у осіб з високим рів-

нем мотивації досягнення успіху екстраверсія виражена яскравіше, ніж у осіб з високим рівнем мотивації уникнення невдачі.

Також слід відмітити показники, які набувають близьких значень в обох групах: врівноваженість, сором'язливість, відвертість та емоційна лабільність. Таким чином, візуальний аналіз профілів дозволив нам скласти психологічні портрети осіб, які розрізняються рівнем мотивації досягнення.

Особи з високим рівнем мотивації досягнення успіху характеризуються досить високим рівнем самокритичності, прагненням до довірливих відносин з соціальним оточенням. Можна сказати, що ці люди орієнтовані на події зовнішнього світу, соціальне оточення, де їхня поведінка є досить гнучкою. Вони мають високий рівень соціальної активності, виражену потребу в спілкуванні, в постійній динаміці професій-

них якостей. Зазначимо високий рівень адаптованості в соціумі, життєрадісності, впевненості в собі та емоційної стійкості, притаманний людям з високим рівнем мотивації досягнення успіху. Для осіб даної групи важлива зовнішня стимуляція, їм притаманне інтенсивне залучення до різних форм професійної активності.

Особам з високим рівнем мотивації уникнення невдач також притаманний високий рівень самокритичності та відвертості. Проте, вони можуть реагувати на звичайні ситуації, які виникають в професійній діяльності, як на стресові. Особам з високим рівнем мотивації уникнення невдач також властиві імпульсивна поведінка, нестійкі емоційні стани зі схильністю до афективного реагування. Цим людям притаманна знижена потреба в професійному розвитку та знижена професійна активність. Можна сказати, що в даній групі переважає інтровертованість.

#### Висновки.

1. Встановлено наявність значущих додатніх зв'язків між показниками самооцінки і самоставлення та показником мотивації досягнення успіху, а саме: самовпевненістю, самоповагою, самоінтересом, самокерівництвом.

2. Визначено, що особи, які мають досить високу самооцінку, характеризуються стійкою вірою в свої сили, високим ставленням до своїх професійних можливостей, високим рівнем розуміння себе та свого місця в професії. Цим людям притаманний інтерес до власних почуттів та думок, впевненість, що вони можуть подолати ті труднощі, з якими зустрічаються на етапі професійного становлення. Представники вибірки, які за результатами діагностики отримали рівень самооцінки нижче середнього, характеризуються помірним рівнем готовності до самозвинувачення.

#### ЛІТЕРАТУРА

1. Гиппенрейтер Ю. Б. Введение в общую психологию: курс лекций / Ю. Б. Гиппенрейтер. – М. : АСТ; Астрель, 2008. – 352 с.
2. Зеер Э. Ф. Психология профессий: Учебное пособие для студентов вузов. / Э. Ф. Зеер. - 3-е изд., перераб., доп. – М.: Академический Проспект; Фонд «Мир», 2005. – 336 с.
3. Зимняя И. А. Педагогическая психология / И. А. Зимняя. – М. : Логос, 2004. – 384 с.
4. Психология. Словарь. / [ред. А. В. Петровский,

#### REFERENCES

1. Gippenreiter, Yu. B. (2008). *Vvedenie v obshchuiu psikhologiiu [Introduction into general psychology]*. Moscow: AST; Astrel [in Russian].
2. Zeier, E. F. (2005). *Psikhologiiia professii [Psychology of profession]*. Moscow : Akademicheskii Prospekt; Fond «Mir» [in Russian].
3. Zimniaia, I. A. (2004). *Pedagogicheskaiia psikhologiiia [Educational Psychology]*. Moscow: Logos [in Russian].
4. Petrovskii, A. V. & Yaroshevskii, M. G. (Eds.) (1990). *Psikhologiiia. Slovar [Psychology. Dictionary]*.

чення, зниженням віри у свої сили, здібності та можливості.

3. Виявлені додатні зв'язки показника мотивації досягнення з показниками товариськості та екстраверсії, від'ємні зв'язки з показниками спонтанної агресивності, особистісної тривожності, дратівливості та сором'язливості.

4. Аналіз відмінностей у психологічних характеристиках осіб з високим рівнем мотивації досягнення та високим рівнем мотивації уникнення невдач дозволяє визначити загальні тенденції. Особи з високим рівнем мотивації досягнення успіху характеризуються соціальною активністю, високим рівнем самокритичності, постійною позитивною динамікою професійних якостей, інтенсивністю у залученні різних форм професійної активності. Особи з високим рівнем мотивації уникнення невдач характеризуються помірним рівнем готовності до самозвинувачення, завищеним рівнем тривожності, спрямованої на себе, пасуванням перед труднощами, небажанням їх долати, що призводить до підвищення дратівливості, незадоволеності професією, втрати перспектив професійного зростання, а також до виникнення різного роду професійних деструкцій.

Таким чином, вивчені рівні мотивації досягнення у тісному зв'язку з самооцінкою, самоставленням та властивостями особистості стають визначальними у професійному становленні майбутніх психологів. Зазначені аспекти дослідження не вичерпують багаточисленні питання актуальності професійного зростання осіб, які отримують другу вищу освіту. Подальшого вивчення потребує проблема саморозвитку особистості майбутнього психолога на шляху професійного становлення.

М. Г. Ярошевский]. – М. : Политиздат, 1990. – 494с.

5. Самосознание и защитные механизмы личности. Хрестоматия / [Редактор-составитель Д. Я. Райгородский]. – Самара : Издат. Дом «БАХРАХ-М», 2000. – 656 с.
6. Столин В. В. Познание себя и отношение к себе в структуре самосознания личности: автореф. дис. ... докт. психол. наук : спец. 19.00.01 «Общая психология, психология личности, история психологии» / В. В. Столин. – М., 1985. – 37 с.

Moscow: Politizdat [in Russian].

5. Raigorodskii, D. Ya. (Eds.) (2000). *Samosoznaniie i zashchitnye mekhanizmy lichnosti [Self-awareness and individual's defense mechanisms]*. Samara: Izdat. Dom «BAHRAH-M» [in Russian].

6. Stolyn, V. V. (1985) *Poznaniye sebii i otnoshenie k sebe v strukture samosoznaniia lichnosti [Self-cognition and self-attitude in the structure of individual's self-consciousness]*. *Extended abstract of Doctor's thesis*. Moscow [in Russian].

*Ольга Олеговна Водолазская,  
кандидат психологических наук, доцент кафедры общей и дифференциальной психологии,  
Южноукраинский национальный педагогический университет имени К. Д. Ушинского,  
ул. Фонтанская дорога, 4, г. Одесса, Украина*

### **САМООЦЕНКА И МОТИВАЦИЯ ДОСТИЖЕНИЙ КАК ФАКТОРЫ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО СТАНОВЛЕНИЯ БУДУЩИХ ПСИХОЛОГОВ**

В статье представлены результаты теоретико-эмпирического изучения самооценки и мотивации достижения успеха как факторов профессионального становления личности будущих психологов. Анализ имеющихся научных исследований позволил выдвинуть предположение о взаимосвязи самооценки и мотивации достижения успеха как факторов профессионального становления людей, получающих второе высшее образование. Результаты проведенного эмпирического исследования были тщательно обработаны качественно и количественно. Полученные данные взяты за основу выделения среди испытуемых группы лиц с высоким уровнем мотивации достижения успеха и группы лиц с высоким уровнем мотивации избегания неудач. По результатам диагностирования самооценки, самоотношения, свойств личности представлены профили, визуальное сравнение которых показывает наличие различий таких показателей, как самоуважение и самоуверенность, самопринятие, аутопатия; экстраверсия-интроверсия, невротичность, эмоциональная лабильность, общительность, уравновешенность. Визуализация соотношения значений полученных показателей взята за основу психологических портретов представителей обеих групп. Так, лица с высоким уровнем мотивации достижения успеха характеризуются самокритичностью, адаптивностью, стремлением к доверчивому отношению к социальному окружению; они социально активны, общительны; им свойственна постоянная динамика профессиональных качеств. Представителям группы с высоким уровнем мотивации избегания неудач характерна импульсивность, склонность к аффектации, яркое проявление реагирования на обычные ситуации, возникающие в профессиональной деятельности как на стрессовые. Данным людям присуща как заниженная потребность в профессиональном развитии, так и низкий уровень профессиональной активности. Полученные результаты подтверждают наше предположение о взаимосвязи показателей самооценки и мотивации достижения успеха как факторах профессионального становления личности, что может быть принято во внимание в дальнейших исследованиях феномена профессионального саморазвития личности.

**Ключевые слова:** профессиональное становление, самооценка, мотивация достижений успеха, мотивация избегания неудач.

*Olha Vodolazska,  
PhD (Candidate Degree in Psychology), Associate Professor of General and Differential Psychology Department,  
South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky,  
4, Fontanska Doroha St., Odessa, Ukraine*

### **SELF-APPRAISAL AND MOTIVATION OF ACHIEVEMENTS AS FACTORS OF FUTURE PSYCHOLOGISTS' PROFESSIONAL FORMATION**

In the modern terms of socio-economic development of society one of important problems of human existence is efficiency of personality professional formation. The analysis of available research enabled suggesting the presence of interconnectedness of self-esteem and motivation for success as factors of professional formation of people obtaining second higher education. The results of empirical studies have been carefully processed qualitatively and quantitatively. These data are the basis for allocating among the respondents the groups with a high level of motivation for success, and the group of individuals with a high level of motivation for avoiding failure. According to the results of diagnostics of self-esteem, self-attitude, the individual properties the certain profiles are provided, visual comparison of which shows the presence of differences in such factors as self-esteem and self-confidence, self-understanding, self-acceptance, autopathy; extraversion-introversion, neuroticism, emotional lability, sociability, even-mindedness. Visualization of the values of the ratio of the resulting figures is used as the basis of psychological portraits of representatives of both groups. For example, a person with a high level of motivation for success is characterized by self-criticism, adaptability, the desire for a trusting relationship to the social environment; they are socially active, outgoing; they are characterized by constant dynamics of professional properties. Representatives of the group with a high level of motivation for avoiding failure are characterized by impulsiveness, susceptibility to affectation, a vivid manifestation of the usual response to situations that arise in professional work as a stressful one. Such people have both underestimated the need for professional development and a low level of professional activity. The results confirm our hypothesis about the relationship of self-esteem and motivation indicators of success as a factor of professional formation of the person, which may be taken into account in further studies of the phenomenon of professional self-development.

**Keywords:** professional development, self-esteem, achievement motivation, motivation of failure avoidance.

*Подано до редакції 10.08.2015*